

ATMINTIES MIŠKAS – PANERIAI

MARŠRUTAS

Visus memorialinius objektus galite rasti adresu <https://www.paneriumemorialas.lt>, Google Žemėlapiuose rasite tik Panerių geležinkelio tunelio ir paminklo žydų atminimui objektus, tačiau pačioje vietovėje orientuotis paprasta, nes skirtingus objektus jungia patogūs pėsčiųjų keliai.

Šiame žemėlapyje sužymėta daugiau objektų – pažymėtos ir žudynių duobės. Pamokos metu jų eiliškumą galima laisvai keisti, svarbu sustoti prie vienos iš didžiųjų masinių žudynių duobių moksleiviams įsiminusių prisiminimų pasidalinimo užduočiai.

Objektų aprašymų šaltinis: Panerių memorialo internetinė svetainė.

STARTAS – PANERIŲ GELEŽINKELIO TUNELIS

1857 m. Rusijos imperija pradėjo geležinkelio Sankt Peterburgas-Varšuva tiesimo darbus. Jau kitais metais geležinkelis pasiekė tuo metu šiai imperijai priklausiusios Lietuvos teritoriją. 1859 m. sausio 1 d. prasidėjo Panerių geležinkelio tunelio statyba. Po trijų metų baigto statyti Panerius kirtusio tunelio ilgis 427 m., aukštis – 6,4 m., plotis – 8 m. 1943 m. balandžio 5 d. šį tunelį kirto 60 vagonų sąstatas, atvežęs į Panerius keletą tūkstančių „mažųjų“ rytų Lietuvos getų (Švenčionių, Ašmenos, Salų) kalinių.

1943 m. balandžio mėn. 5 d. Holokausto Paneriuose istorijoje ypatinga trimis aspektais: tai vienas iš kelių iki šiol nustatytų atvejų, kai aukos į Panerius buvo atgabentos traukiniais; tai vienintelis žinomas atvejis, kai žmonės bandė pabėgti *en masse*; šias žudynes savo akimis matė nemažai Panerių gyventojų.

Mokinių įtraukimas: paklauskite, ką mokiniai iš tinklalaidės atsimena apie kelionę „į Kauną?“

PAMINKLAS ŽYDŲ ATMINIMUI

Paminklas Paneriuose nužudytų žydų atminimui buvo atidengtas 1991 m. birželio 20 d., minint 50-ąsias nacių Vokietijos ir Sovietų Sąjungos karo pradžios metines ir Holokausto pradžią. Architekto Jaunučio Makariūno sukurtas paminklas žydų atminimui primena senojo paminklo, sovietų nugriauto 1949–1952 m. laikotarpiu, stalinistinės antisemitinės

kampanijos metu, formas. Granito paminklo fasadinėje dalyje iškaltas įrašas hebrajų ir jidiš kalbomis. Kitoje paminklo pusėje yra užrašas lietuvių, anglų ir rusų kalbomis: „AMŽINAS ATMINIMAS 70 000 VILNIAUS IR APYLINKIŲ ŽYDŲ, KURIUOS ČIA, PANERIUOSE, NUŽUDĖ IR SUDEGINO NACISTINIAI BUDELIAI IR JŲ TALKININKAI“.

Skaičiuojama, kad Paneriuose buvo nužudyta 50 000–70 000 žmonių, iš jų daugiausia Vilniaus ir Vilniaus regiono žydų. Sovietinėje istoriografijoje kalbama apie 100 000 Paneriuose nužudytų „tarybinių piliečių“, tačiau šis skaičius yra padidintas. Izraelio istoriko Ichaako Arado duomenimis iš prieškariu egzistavusios 54 000–57 000 Vilniaus žydų bendruomenės gyvi liko apie 6000 žmonių.

1941 m. vasarą ir rudenį žmonės iš Vilniaus gatvių ir geto arba Lukiškių kalėjimo į Panerius buvo varomi daugiausia pėsčiomis, taip pat vežami sunkvežimiais. Masinių žudynių vietos teritorijoje, jie buvo susodinami ant žemės, nedidelėmis grupėmis vedami prie duobių ir sušaudomi. Dalis aukų buvo suvaroma į duobes. Didžiausios žydų žudynių akcijos buvo įvykdytos 1941 m. rugsėjį–lapkritį, jų metu sušaudyta 33 000 Vilniaus žydų.

1942–1943 m. žmonės Paneriuose žudyti daugiausia mažesnėmis grupelėmis, išskyrus 1943 m. balandžio 5 d. Rytų Lietuvos geto kalinių, į Panerius atvežtų traukiniais, žudynes. Dalis šių žmonių buvo nušauti geležinkelio ir Panerių gyvenvietės teritorijoje bandantys pabėgti, kiti nuvesti į duobes ir sušaudyti. Paskutinės žydų žudynės Paneriuose įvykdytos 1944 m. liepos 3 d.

PAPILDOMAI: Vertinga pasivaikščiojimo metu klausti mokinių jų tinklalaidėje išgirstų faktų, kad šie žodžiu pasidalintų savo įgytomis žiniomis ir pamoka būtų dar įtraukesnė.

KAIP PAAIŠKINTI VAIKAMS, KAS YRA MANIFESTAS?

Manifestas – manifestas [lot. manifestus — aiškus]: 1. iškilmingas aukščiausiosios valst. valdžios kreipimasis į gyventojus raštu; 2. polit. partijos, visuomeninės organizacijos programinis kreipimasis.

Įsivaizduok, kad turi puikią idėją, kaip pagerinti savo klasę ar mokyklą. Galbūt nori, kad būtų daugiau Jei tu surašytum visus savo pasiūlymus ir parodytum juos mokytojams ar direktoriui, tai ir būtų kažkas panašaus į manifestą.

Kiti pavyzdžiai, kas gali būti manifestas:

- *Dainų žodžiai: kartais dainų žodžiai būna kaip manifestas – jie išreiškia dainininko jausmus, nuomonę apie pasaulį ar kviečia visus veikti.*
- *Politiniai šūkiai: šūkiai, kuriuos naudoja politikai, dažnai būna trumpi ir įsimenantys manifestai, kurie turi įtikinti žmones balsuoti už juos.*
- *Menininko kūrinys: net ir paveikslas ar skulptūra gali būti manifestas – menininkas per savo kūrinį gali išreikšti savo požiūrį į gyvenimą, visuomenę ar kokį nors konkretų įvykį.*

ATMINTIES MIŠKAS – PANERIAI

„PROTO PEMZOS“ TINKLALAI DĖS 59 ir 60 EPIZODŲ REFLEKSIJA

Nuorodos į epizodus:

<https://open.spotify.com/episode/4dVYUpUEq4RQVTIOW2VMgJ?si=5853899502c244da>

<https://open.spotify.com/episode/3lutvLfPrH5a5ujdxoRSmW?si=3ccc13dfb56442f6>.

Tavo vardas, pavardė:

Kam Panerių mišką sumanė pasitelkti sovietai?

Koks buvo lietuvių tautos įsitraukimas į Holokaustą?

Nupiešk laiko juostą ir pažymėk žydų Lietuvoje gyvenimo pokytį nuo Sovietų okupacijos pradžios iki Holokausto pabaigos. Įvardyk esminius įvykius, jų datas.

Užrašyk 4 citatas, kuriomis tinklalaidėje įvardijami žmonių prisiminimai. Nurodyk, kas pasidalino šiais prisiminimais.

Kokia buvo pirmoji Panerių miško vizija? Kaip, tavo įsivaizdavimu, galėtų atrodyti Panerių rajonas, jei jo nebūtų negrįžtamai pakeitę okupantai?

Kokios mintys, jausmai kilo klausant šių tinklalaidės epizodų?